

Planprogram för GRUVSTADSPARK 2

Kiruna kommun
Norrbottens län

Upprättad september 2015

GODKÄNNANDEHANDLING

PLANPROGRAM

INLEDNING

UPPDRAG OCH SYFTE

En stor del av Kiruna stad måste flyttas till följd av gruvans utbredning under marken. Grubrytningen skapar deformationer i marken som leder till att nuvarande stadskärna och en del av den omkringliggande bebyggelsen måste avvecklas.

LKAB har tagit fram deformationsprognoser som visar gränser för vilket år LKAB:s miljövillkor för markdeformationerna beräknas vara uppfyllt. När miljövillkoret är uppfyllt måste detaljplanens användning för området mellan gränsen och gruvan vara industrimark. Prognoserna uppdateras om förutsättningarna skulle förändras.

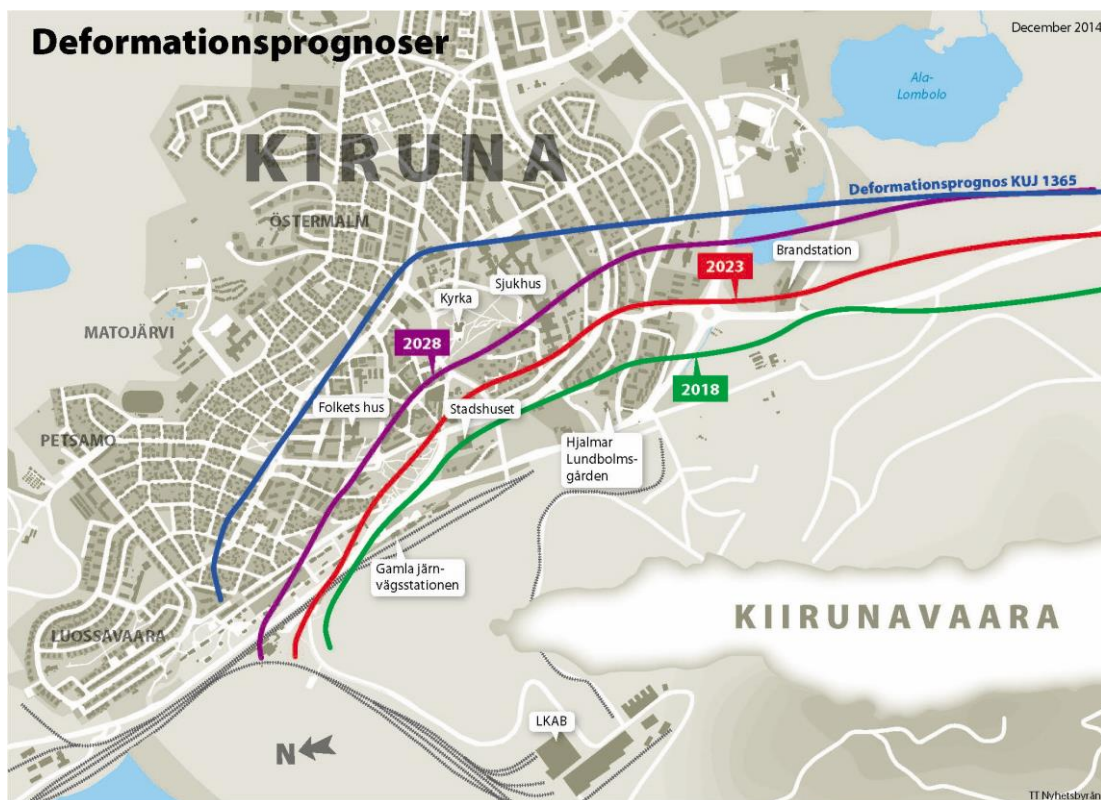

Bild 1. Deformationsprognoser, framtagna december 2014. Källa: LKAB, TT/Nyhetsbyrån.

Planprogrammet behandlar området för gruvstadspark del 2 och syftar till att tidigt kunna fånga upp frågor och synpunkter från kirunabor och övriga intressenter. Efter planprogrammet delas området in i flera detaljplaner. Syftet med detaljplanerna är att möjliggöra för att markens användning successivt ska kunna förändras från stadsbebyggelse till industrimark/gruvstadspark. För att markens användning ska kunna förändras under tid och att ingen ska behöva ha gruvan som granne arbetar Kiruna kommun och LKAB tillsammans med en gruvstadspark som fungerar som en buffertzon och som anläggs i gränsområdet mellan staden och gruvan.

BEGREPPET GRUVSTADSPARK

Begreppet gruvstadspark redovisar en ambition att pågående markanvändning ska kunna fortsätta en tid trots att användningen av detaljplanen är industrimark. Detta innebär att byggnader, tekniska anläggningar, utemiljöer och kommunikationer hålls i gott skick. När husen flyttas eller rivs kan området fortfarande vara tillgängligt för allmänheten under en tid eftersom det första som påverkas av markens rörelser är infrastrukturen, såsom ledningar i marken.

I samband med att bostäder och verksamheter inom gruvstadsparksområdet avvecklas förändras användningen inom området till parkmiljö. Området är till för allmänheten och anpassas både efter hur det ser ut idag och för att kunna fungera med ny användning - gruvstadspark. Gruvstadspark 2 omfattar flera olika områden som har olika förutsättningar. En del av området är naturmark såsom Järnvägsparken, Meschplan och området kring brandstationen. Andra delar av området, t.ex. större delen av centrum utgörs av bebyggelse och asfalterad mark. Parkmiljön inom gruvstadspark 2 kan således se ut på olika sätt och ha olika funktion beroende på vad som finns på platsen idag.

Gruvstadsparken flyttas in mot staden i etapper beroende på att markdeformationerna från gruvan sakta rör sig i samma riktning. Syftet är att gruvstadsparken ska fortsätta att vara en attraktiv plats under hela tiden det är bebott, under tiden det delvis är bebott och även efter att alla har flyttat ut från området.

En del av den första gruvstadsparken, Iggesundsparken, invigdes i februari 2011. Inom Gruvstadspark 1 ingår förutom Iggesundsparken bland annat Hjalmar Lundbohmsgården, bostadskvarteren vid kvarteret Ullspiran och Gruvfogdegatan, gamla järnvägsstationen, delar av E10 och stadshuset. I Iggesundsparken finns idag bland annat lekpark, isbana, konstverk, utegym, parkbänkar, grillplats och gångvägar. Gruvstadsparken syftar till att fungera som en trevlig och användbar miljö mellan staden och gruvan. Områdena kommer att skötas och underhållas under hela tiden som de fungerar som gruvstadsparker.

Bostäderna inom Gruvstadspark 1 har i ett första skede omvandlats till tillfälliga boenden. Nya bostäder för de som bor inom området löses allt eftersom det blir aktuellt. Rivningen av de första två husgrupperna i kvarteret Ullspiran påbörjades under våren 2015.

PLANPROCESSEN OCH TIDPLAN

Planprogrammet redovisar området som ingår i gruvstadspark 2. Utifrån denna kommer cirka 5 detaljplaner att tas fram inom planprogrammets område för att på ett tydligt sätt identifiera frågeställningar och finna lösningar för varje detaljplaneområde. Se s. 25.

Planprogrammet belyser övergripande inriktning för området samt ger möjlighet till att fånga upp frågor på ett tidigt stadie. Programmet är inte juridiskt bindande men ger

riktlinjer för fortsatt arbete. Synpunkter lämnas in under tiden som planprogrammet är ute på samråd.

Efter samrådet omarbetas planprogrammet efter inkomna synpunkter och sedan kan programmet godkännas av kommunstyrelsen. När planprogrammet är godkänt kan arbete med detaljplanerna påbörjas.

När det finns ett första utkast till detaljplanerna färdiga kan de skickas ut på samråd. Även här finns det möjlighet att skicka in skriftliga synpunkter och samrådsmöten kommer att hållas. Detaljplanerna revideras efter det som framkommit under samrådet och handlingarna skickas sedan ut på granskning. Även här finns det möjlighet att lämna in synpunkter. Annonser i dagstidningar och/eller annonsbladet anger tid för samråd, granskning och samrådsmöten. Efter att handlingarna reviderats efter inkomna synpunkter kan detaljplanerna godkännas av kommunstyrelsen och antas av kommunfullmäktige. Tre veckor efter att protokollet har justerats, ca en vecka efter kommunfullmäktigemötet, vinner detaljplanerna laga kraft om ingen sakägare har överklagat.

Varje detaljplan består av separata dokument och detaljplanerna har olika sakägarkrets och kan skickas ut på samråd och granskning samt antas vid olika tidpunkter.

Preliminär tidplan för planprogrammet:

2015

v. 23-30	Planprogrammet på samråd
Tisdag 23/6, v. 26, 19.00	Officiellt samrådsmöte i kommunstyrelsensalen i stadshuset, alla är välkomna
v. 26	Kirunafestivalen, information om planprogrammet
Oktober	Beslut att godkänna samrådet och få uppdrag att ta fram detaljplaner för de olika områdena.

Planprogrammet förmedlar information och fångar tidigt upp frågor som hanteras i fortsatt arbete. Detaljplanerna möjliggör för markanvändningen gruvstadspark och reglerar vad som ingår i detta. Förvärv och så småningom avveckling av befintliga byggnader hanteras av LKAB och planprogrammet och detaljplanerna kan inte styra detta. Däremot kan skriftliga synpunkter som framkommer i planarbetet förmedlas vidare, även om det inte är något som kan regleras i planarbetet. Alla synpunkter är viktiga.

PROGRAMFÖRSLAG

LÄGE OCH AVGRÄNSNING AV PROGRAMOMRÅDET

Programområdet är beläget i Kiruna tätort öster om gruvstadspark 1, Iggesundsparken, och hela området sträcker sig från brandstationen via Kiruna centrum till delar av SJ-området, se bild 2.

Bild 2. Det orangea området anger planprogrammets ungefärliga avgränsning, gruvstadspark 2. Det streckade gula området anger gruvstadspark 1.

Inom programområdet finns bland annat:

- Brandstationen
- Bolagsskolan
- Kyrkan
- Tusen Toner (gamla sjukstugan)
- Busstationen
- Gallerian
- Café Safari
- Hjalmar Lundbohmsskolan
- Kvarteret Ortdrivaren (Snusdosan, Spottkoppen, Mullbänken, Berlinmuren)
- Polishuset
- Järnvägsparken

FÖRUTSÄTTNINGAR OCH FÖRÄNDRINGAR GRUVBRYTNINGENS HISTORIA

År 1900 började LKAB att bryta malm i Kiruna. Några år senare invigdes Malmbanan som möjliggjorde att malmen kunde fraktas med tåg till hamnen i Narvik för vidare transport. Sedan slutet av 50-talet bryts malmen under jord, innan dess bröts malmen i dagbrott.

Gruvan i Kiruna är idag världens största järnmalmsgruva under jord. Malmkroppen som malmen bryts från lutar in mot staden vilket gör att ju djupare brytningen sker, desto närmare stadens centrum kommer gruvan. Malmkroppen är ca 80 meter bred och 4 km lång och det finns indikationer på att den sträcker sig minst 2 km ner under jord. Nästa huvudnivå som är beslutad om är 1365 meter under jord och denna påverkar en stor del av Kiruna centrum, se bild 3.

Bild 3. Röd linje anger deformationsprognosen för hela huvudnivån 1365. Mörkgrönt område, Gruvstadspark 2, anger planprogrammets ungefärliga område. Källa: LKAB, TT/Nyhetsbyrån

PLANPROGRAMSOMRÅDETS BEBYGGELSEHISTORIA

När Kiruna etablerades kring förra sekelskiftet utgjordes samhället av tre olika områden: Bolagsområdet, området Stadsplanen samt SJ-området. Olika aktörer styrde utvecklingen inom respektive område. I området Stadsplanen kunde privatpersoner själva köpa tomt och bygga vilket innebar en mer varierad bebyggelse än i de andra stadsområdena. Planprogramsområdet omfattar delar av samtliga tre områden.

Stadsplanen antogs år 1900 och är den första i sitt slag som anlades i Norden, efter tidens kontinentala ideal. Den utformades organiskt och naturens topografi har styrt stadsplanemönstret. Brutet gatunät, många mindre platsbildningar och en medveten tanke om att skapa vyer mot det omgivande landskapet är präglade. Utmärkande är också tanken kring en ”demokratisk” stadsplan. Med detta menas bl.a. att bolagets roll inte har betonats i stadsbilden. Det fanns inte heller ett centraltorg eller central huvudgata som i andra städer. Grönområden upprättades där terrängförhållanden var bäst lämpade såsom kyrkparken och järnvägsparken istället för en central park.

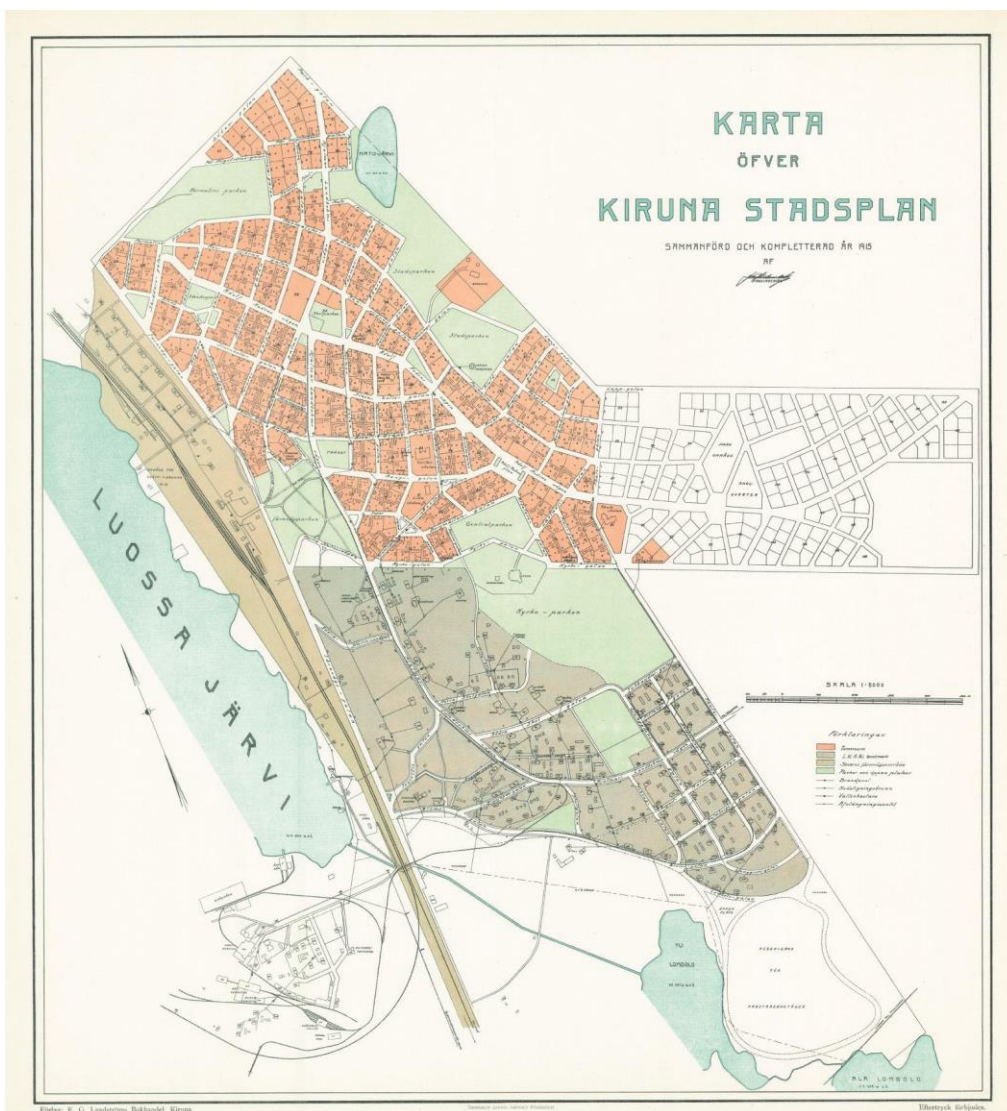

Bild 4. Kiruna stadsplan från 1915. Det bruna området anger SJ-området, det orangea anger området Stadsplanen och det grå området anger Bolagsområdet.

Bebyggelsen bestod till en början av småskalig trähusbebyggelse. Frälsningsarmén (1901), Café Safaris byggnad (1905), se bild 18, samt Landströms (1911), se bild 20, är exempel på träbebyggelse från perioden. På 1920-talet märks en strävan att få Kiruna mer stadsmässigt när staden får sitt första slutna kvarter i sten efter en brand i kv. Grundläggaren, kvarteret mellan kvarteret Ortdrivaren, se bild 5, och Café Safari. Flertalet byggnader från perioden är bevarade i centrum som annars präglas av saneringen mellan 1950- och 1970-talet. Förutom kv. Grundläggaren märks platsbildningen vid Meschplan och Pekinghuset (1922) som är ett gott exempel på 1920-tals klassicism som även hade influenser från Asien, se bild 19. Saneringen började efter att Kiruna hade fått stadsrättigheter 1948 och det återigen eftersträvades större stadsmässighet. Kvarteret Ortdrivaren är det mest välkända exemplet från perioden och som landmärke och sin särpräglade arkitektur har kvarteret stor betydelse för centrumområdet, se bild 5.

Bild 5-6. T.v. Kvarteret Ortdrivaren. T.h. Kyrkan. Foton: Therese Olsson

Mellan området Stadsplanen och bostäder i Bolagsområdet uppstod ett område där de centrala funktionerna såsom sjukhus, läkarvilla (riven), brandstation, badhus(gamla biblioteket), kyrka, kyrkoherdebostad m.m. uppfördes. Byggnaderna ritades av arkitekt Gustav Wickman och uppfördes under 1910-talet på LKABs bekostnad. Även om området idag även innehåller flerbostadshus och busstation märks fortfarande den ursprungliga bebyggelsen. Kyrkan, se bild 6, placerades på en höjd för att synas och kring kyrkan bildades en parkmiljö med fjällbjörkar som passar till kyrkans nationalromantiska framtoning. Hjalmar Lundbohm begravdes vid ett monument i kyrkoparken 1926. Vid kyrkoparken bröts sten för byggnaderna i bolagsområdets stengrunder. Utanför programområdet men inom kyrkomiljön ligger även krematoriet med minneslund.

I norra delen av bolagsområdet, Björkbacken nedanför kyrkomiljön, fick LKABs tjänstemän ett eget avskilt bostadsområde. Bostadshusen var av hög arkitektonisk kvalitet, glest och fritt placerade i en parkliknande miljö. De uppfördes under olika tidsepoker: uppbyggnadsperiod 1900-1915, under sent 1920-tal men även under 1950- och 60-talet. 1926 uppfördes även en sexkantig rundradiostation som finns kvar idag. Denna blev en milstolpe för regelbundna radiosändningar i Kiruna. Björkbacken har kvar sin ursprungliga karaktär. Nedanför ligger de tre bostadshusen "Gula raden", se bild 7. Ursprungligen fanns tre till vid busstationen.

Bild 7. Ett av husen i gula raden. Belägna mellan Hjalmar Lundbohmsvägen och Skolgatan. Foto: Therese Olsson

Hjalmar Lundbohmsvägen går som en barriär mellan den södra och norra delen av bolagsområdet. Längs vägen placerades handelshus, såsom ett bläckhorn som byggdes som handelsbod och Silfwerbrands som flyttades till platsen 1909. Annars uppfördes olika sorts bostadshus men även skola inom området. Den ursprungliga skolbyggnaden har ersatts med Hjalmar Lundbohmskolan (1970) och även Bolagsskolan (1968) ligger inom området. Bevarade äldre byggnader från sekelskiftets början, t.ex. ett Svedbergshus och mindre förmansbostäder blandas med flerbostadshus från 1920-talet såsom hyresfastigheten Jerusalem (1927), se bild 8. Jerusalem med sin karaktäristiska färgskala och exteriör är byggnadsminne. Annars präglas området av förtätningar från 1940-50 talen samt större bostadskomplex längs Hjalmar Lundbohmsvägen från 1960-talet. Söder om E10 ligger ett flackt öppet område med brandstationen i tegel från 1994. Byggnaden har även ett ”brandtorn” som påminner om gamla brandstationens torn.

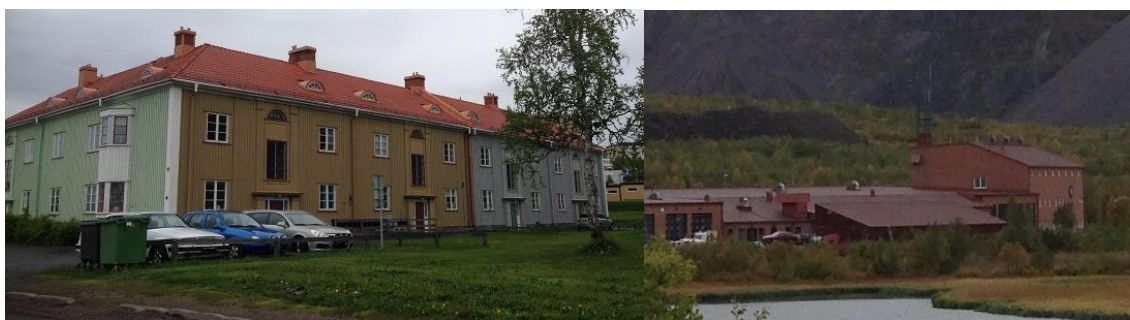

Bild 8-9. T.v. Jerusalem, t.h. brandstationen Foto: Therese Olsson

SJ-området längs med Luossajärvi är landets största koncentration av SJ-byggda byggnader. Bostadshusen i programområdet är uppförda under 1910- 20-talet och består av olika typhus som SJ-uppförde för sina anställda, likt bolagets bebyggelse efter yrke och klass. Miljön med byggnader i två våningar med röda slamfärgade fasader samt svarta plåttak eller röda tegeltak är sammanhållen även om viss förtätning skett under 1950-talet. Samtliga SJ-byggnader ritades av chefsarkitekten Folke Zettervall. I anslutning till järnvägsmiljön ligger hotell Vinterpalatset (1904) och arkitekt Erskines andra bebyggelse i Kiruna; flerbostadshuset Idiotten. Här ligger även småhus, äldre flerbostadshus som dock är mycket förändrade sen ursprungsuppförandet samt polisstationen. Järnvägsparken har ett för tiden karaktäristiskt uttryck med slingrande gångar vilka härstammar från romantikens engelska parkideal och var även en satsning på hygien och rekreation samt en av tidens lösningar på brandsäkerhet.

Bild 10. Del av SJ-området. De tre röda husen närmast ingår i programområdet. Foto: Therese Olsson

TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDEN

Civilrättsliga avtal

Kiruna kommun och LKAB har träffat civilrättsliga avtal gällande gruvstadspark 1 och gruvstadspark 2. I avtalen definieras överenskommelser och åtagande mellan LKAB och Kiruna kommun för vardera gruvstadsparksområde.

Civilrättsligt avtal för Gruvstadspark 2, GP-2-området

Det civilrättsliga avtalet för Gruvstadspark 2 preciserar överenskommelse och åtaganden mellan parterna avseende bland annat torgbildningen i den nya centrumetableringen och nu aktuellt område i den befintliga staden som ska detaljplaneras som gruvindustriområde (GP2).

Genom avtalet avser LKAB och Kommunen att stödja och starta utvecklingen av ett nytt centrum mellan befintlig tätortsbebyggelse och Tuolluvaara ("Nya Kiruna C"), samt att åstadkomma en ordnad avveckling av Kirunas befintliga centrum. Parterna är överens om att utvecklingen av det nya samhället ska gå före avvecklingen av befintligt centrum, samt att både utveckling och avveckling måste ske genom ett nära samarbete mellan LKAB, Kommunen och andra aktörer.

Avtalet omfattar följande huvuddelar:

- *Utveckling av nya Kiruna C*
I avsnittet beskrivs Parternas samarbete i syfte att ge Kommunen en god möjlighet att inleda uppbyggnaden av en torgbildning och centrumetablering i Nya Kiruna C.
- *Gruvstadspark 2 – området*
I avsnittet beskrivs parternas gemensamma arbete kring GP2- området, det vill säga nu aktuellt område inom befintliga Kiruna tätort som ska detaljplaneras som gruvindustriområde med hänsyn till markdeformationernas utbredning. Avsnittet reglerar detaljplanefrågan och vissa andra frågor rörande avvecklingen av GP2-området samt genomförandeavtal. Om fastighetsägare utanför GP2-området, men inom KUJ 1365:s påverkansområde, önskar sälja sin fastighet till LKAB på grund av stadsomvandlingen, åtar sig LKAB att inleda förhandlingar med sådan fastighetsägare om en eventuell överlåtelse. Det finns en framtagen köp-tidplan som gäller för förvärv.
- *Kommunal mark, infrastruktur och verksamhetslokaler*
I avsnittet regleras villkoren för LKAB:s förvärv av kommunal mark, tomträtter, infrastruktur samt de kommunala verksamhetslokaler som finns inom GP2-området. Folkets Hus och simhallen omfattas också av LKAB:s förvärv, trots att de är belägna utanför GP2-området, då dessa lokaler fyller viktiga funktioner i det nya Kiruna som ska utvecklas. LKAB:s ersättningsansvar för kommunens flyttkostnader med anledning av flytten från GP2-området finns också beskrivet här.

- *Ersättning, utbetalningsplan och oförutsedda kostnader*
I avsnittet fastslås det ersättningsbelopp som LKAB ska erlægga till kommunen, samt gällande utbetalningsplan och indexreglering av beloppet. Avsnittet reglerar även hanteringen av oförutsedda kostnader i samband med den avveckling och utveckling av Kiruna som omfattas av LKAB:s åtagande.
- *Övriga frågor*
I avsnittet regleras LKAB:s förvärv av Hjalmar Lundbohmsgården och här beskrivs även parternas avsikt avseende överlåtelse av Kirunabostäder AB:s fastighetsbestånd inom GP2-området. Slutligen beskrivs parternas plan för kommande gruvstadsparksområden i Kiruna.

Avtalet i sin helhet finns på kommunens hemsida.

Fördjupad översiktsplan

2014-10-01 vann den fördjupade översiktsplanen över Kiruna C laga kraft. Denna är vägledande för hur mark- och vattenanvändningen planeras i Kiruna stad. I den fördjupade översiktsplanen anges hela området som påverkas av gruvbrytningen som sker på 1365 meter under marknivån som *Deformationsområde Kiirunavaara 1365 m*. Det innebär att planprogrammets intentioner överensstämmer med den fördjupade översiktsplanens inriktning.

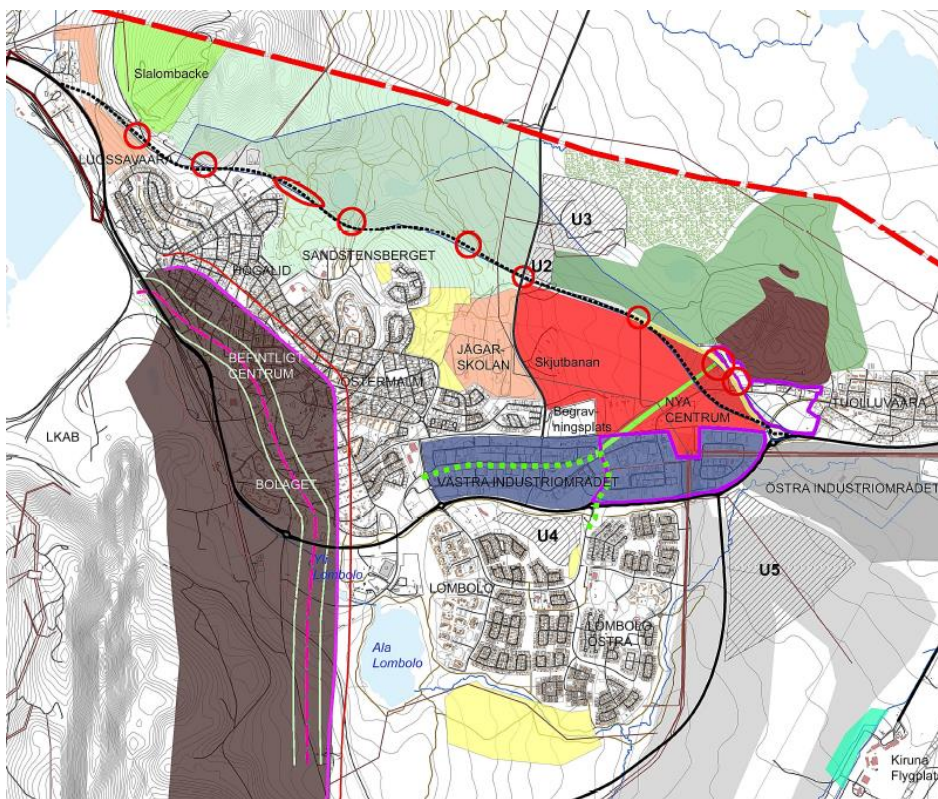

Bild 11. Utdrag ut plankarta för fördjupad översiktsplan för Kiruna C. Brunt område vid Befintligt centrum och Bolaget anges som Deformationsområde Kiirunavaara 1365.

Utvecklingsplan

22 april 2014 antog kommunfullmäktige utvecklingsplanen för Kiruna nya stads kärna. Området för Kirunas nya centrum är mellan Tuolluvaara och kyrkogården, norr om Västra industriområdet. Inom utvecklingsplaneområdet ska det rymmas cirka 3000 bostäder, Kirunas nuvarande kommersiella centrum, flertalet av stadens hotell, ett stort antal arbetsplatser, viktiga offentliga institutioner som sjukhuset, kyrkan, gymnasieskolan, biblioteket och polishuset samt ett antal kulturbyggnader. Vissa av dessa funktioner finns idag inom gruvstadspark 2 och kommer att omlokaliseras till Kirunas nya centrum. Läs vidare i avsnittet *Omlokalisering av samhällsfunktioner*.

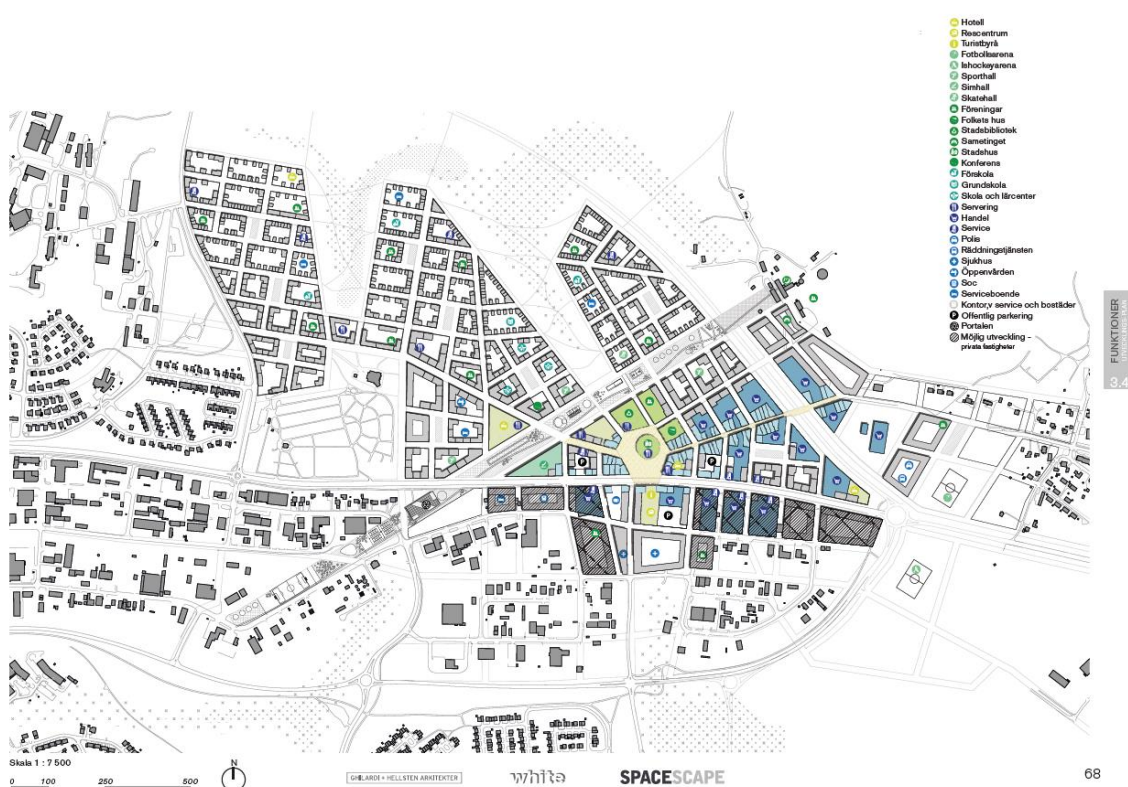

Bild 12. Utvecklingsplaneområdet.

Detaljplaner

Inom planprogrammets område finns ett flertal detaljplaner. Dessa detaljplaner ersätts och slutar gälla när de nya detaljplanerna för gruvstadspark del 2 vinner laga kraft.

Bild 13 anger vilka detaljplaner och områdesbestämmelser som finns inom programområdet. Planavdelningen på Kiruna kommun kontaktas för mer information om en specifik detaljplan eller områdesbestämmelse.

Bild 13. Detaljplaner och områdesbestämmelser inom gruvstadspark 2.

Riksintressen

Hela gruvstadsparkområdet omfattas av riksintresse för kulturmiljövård och värdefulla mineraler. Stationsvägen, Hjalmar Lundbohmsvägen och Silfwerbrandsgatan omfattas dessutom av riksintresse för väg då detta är Plan B:s sträckning, se s. 27. Nordvästra delen av området, där järnvägen tidigare gick, omfattas av riksintresse för järnväg. En liten del av södra programområdet omfattas av influensområde för Kalixfors skjutfält, riksintresse för försvarsmakten.

Strandskydd

Området närmast Luossajärvi i norr och området kring Yli-Lompolo omfattas av strandskydd. Detta berörs inte av gruvstadsparken då intentionen inte är att bygga nytt.

Fågelskyddsområde

Sjön Yli Lompolo är en viktig fågelsjö med många flertalet fågelarter som omfattas av EU:s fågeldirektiv finns inrapporterade. Enligt 4 § 4 punkten i Artskyddsförordningen (2007:845) är förbjudet att skada eller förstöra fåglarnas fortplantningsområden eller viloplats. Det är främst den lummiga omgivningen kring Yli Lompolo som gör att fåglarna trivs. Då området kring Yli Lompolo påverkas av gruvans deformationer till den grad att fåglarna inte längre kan bo kvar bör det finnas ett alternativ för fåglarna att bosätta sig. Om det finns goda levnadsbetingelser på en annan plats bör fåglarna hitta dit själva. Det är viktigt att möjliggöra för en alternativ plats för fåglarna att bosätta sig och att områden som kan tjäna detta syfte inte byggs igen.

Kommunala beslut

Miljö- och byggnämnden beslutade 2014-10-16, § 189 att ge samhällsbyggnadskontoret i uppdrag att upprätta en eller flera detaljplan för området. 2015-05-18, § 144, beslutade kommunstyrelsen att skicka ut förslag till planprogram för gruvstadspark 2 på samråd.

BEBYGGELSE, BEFOLKNING

Inom området är 1458 personer folkbokförda. Det är möjligt att bo kvar inom området ett tag efter att detaljplanerna har vunnit laga kraft och området kommer att skötas och underhållas under hela tiden som det fungerar som gruvstadspark. LKAB köper upp fastigheterna inom området. Kommunen arbetar fortlöpande med att få fram mark för nya bostäder.

GRUVINDUSTRI

Planprogramområdet kommer på sikt att användas för gruvindustri. Ny bebyggelse för gruvindustri är inte aktuell inom området. Dock kan tillfälliga byggnader bli aktuella,

som till exempel offentlig bebyggelse. I detaljplanerna begränsas byggrätten för vardera plan till lämplig storlek.

Idag finns 6 st gällande undersökningstillstånd enligt Minerallagen inom området. Samtliga innehas av LKAB.

GRUVSTADSPARK

I övergången mellan nuvarande användning och gruvindustri kommer området att fungera som gruvstadspark som är tillgänglig för allmänheten. Under hela tiden som området fungerar som gruvstadspark kommer området att skötas och underhållas.

SKYDDAD BEBYGGELSE

Hela Kiruna är av riksintresse för kulturmiljövården (Miljöbalken). Riksintresset består av flera värdebärare som tillsammans vittnar om Kirunas historia.

Motiv för riksintresset:

”Stadsmiljö och industrilandskap från 1900-talets början där tidens ideal för ett mönstersamhälle förverkligades på ett unikt sätt i det oexploaterade fjällandskapet. Staden Kiruna grundades på landets då största industriella satsningar, gruvbrytningen i de norrländska malmfälten och har utvecklats till ett centrum för norra Norrlands inland.”

Uttryck för riksintresset:

”Stadens siluett och gruvberget med sin karakteristiska profil, som utblickar mot det omgivande landskapet. Olika industriella anläggningar som visar grunden för samhällets existens, samt järnvägs miljön, som berättar om en nödvändig förutsättning för dess utveckling. Den terränganpassade stadsplanen av P O Hallman och Gustaf Wickman med dess gatunät, tomtstrukturer och öppna platser. Områden av olika karaktär, för olika funktioner och befolkningsgrupper, vilket avspeglas i både planmönster och bebyggelse.

Kännetecknande byggnader från samhällets uppbyggnadsskede och från senare delar av 1900-talet som de så kallade Bläckhornen för en arbetarbefolkning, tjänstemannabostäder och Hjalmar Lundbohmsgården. Offentliga byggnader som kyrkan, den gamla brandstationen också bostadsbebyggelse av Ralph Erskine.”

Hysesfastigheten Jerusalem, se bild 8, är byggnadsminne och skyddas enligt 3 kap Kulturmiljölagen (KML). Kyrkan, se bild 6, med kyrkotomt är kyrkligt kulturminne och skyddas enligt 4 kap KML. Hjalmar Lundbohms grav skyddades som fornlämning enligt 2 kap KML fram till lagändringen av KML som trädde i kraft 1 januari 2014. Lagändringen innebar att tidsgränsen sattes till lämningar äldre än 1850. Kyrka med klockstapel upptas i det civilrättsliga avtalet till GP1 för flytt på LKABs bekostnad. För

byggnadsminnet Jerusalem bör hantering inför framtiden snarast komma till stånd. LKAB har startat en utredning där man ser över hantering av Jerusalem i samråd med Länsstyrelsen. För de miljöer som omfattas av kulturmiljölagen sker tillståndsprövning och beslut av åtgärder av Länsstyrelsen.

Merparten av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen inom programområdet saknar skydd mot rivning i befintliga detaljplaner. I stadsplanen och mellanområdet skyddas byggnader med höga värden från rivning medan det i SJ-området och Bolagsområdet till största del saknas.

Sju byggnader inom programområdet omfattas av förbud för rivning i detaljplan:

1. Gamla brandstationen
2. Gamla sjukhuset (centralgården)
3. Gamla kyrkoherdebostaden
4. Gamla biblioteket (ursprungliga badhuset)
5. Café Safaribygnaden
6. Pekinghuset
7. Landströms

Gula raden har en äldre detaljplan från 1966 som pekar ut byggnaderna som K (kulturresevat). Se bild 7.

SJ-bebyggelsen omfattas av områdesplan som innebär ökad bygglovsplikt och att rivningslov krävs. Se bild 10.

Bild 14-20. Byggnader inom programområdet som omfattas av rivningsförbud i detaljplan. Foton: Therese Olsson och Clara Nyström

I framtiden när området används som gruvområde kan inte byggnaderna stå kvar på sin ursprungliga plats. Byggnaderna har pekats ut i olika dokument såsom kommunens Bevarandeplan (1984) samt Kulturmiljöanalys (2014) som bevarandevärda för framtida generationer och har mycket höga kulturhistoriska värden. Det finns även byggnader med höga kulturhistoriska värden inom programområdet som inte omfattas av förbud för rivning i detaljplan.

Endast Svedbergiska huset (B55) är upptaget i det civilrättsliga avtalet GP1 för flytt på LKABs bekostnad. Att inga fler byggnader (fråntaget kyrkan) inom programområdet upptas i avtalet innebär att det råder stor osäkerhet kring om fler byggnader kommer att flyttas på grund av stadsomvandlingen. Inga privatägda byggnader upptas i avtalet. Flera av dessa byggnader representerar dock stadsplanen och är viktiga för riksintresset. Det gäller även SJ-områdets bebyggelse. I framtida arbete kommer

fortsatt diskussion att föras mellan kommunen och LKAB för hitta lösningar för att på olika sätt tillvarata våra värdefulla kulturmiljöer.

GRÖNSTRUKTUR OCH DAGVATTEN

Gruvstadspark 2 består till största delen av hårdgjord yta och byggnader. Inom området finns Järnvägsparken, den största delen av Kyrkoparken och även området kring brandstationen består av naturmark.

De grönområden som finns inom gruvstadsparkerna skulle kunna användas för att testa hur olika dagvattenlösningar fungerar i Kirunas klimat. I utvecklingsplaneområdet kommer stora ytor att hårdgöras vilket innebär att dagvattnet inte infiltreras i marken i lika stor utsträckning som om området hade varit naturmark. En god dagvattenlösning krävs för att minimera problem med översvämning och förorenat ytvatten. Synliga dagvattenlösningar som till exempel svackdiken och sedimenteringsdammar kan behöva testas i Kirunas klimat då det finns risk att de kan få problem med svallis. Om test av dagvattenlösningar genomförs är det viktigt att säkerställa att sjöar och vattendrag inte riskerar att påverkas om funktionen inte blir som planerat.

MARKDEFORATIONER OCH MÄTPUNKTER

LKAB följer deformationerna i olika mätprogram och minst fyra gånger per år utförs mätningar. I bilaga 1 till *15-B111, GPS-mätning Kirunavaara juni 2015* från LKAB anges att samtliga tillgängliga mätpunkter mäts vid ett av mättillfällena och vid övriga tre mättillfällen mäts strategiskt viktiga mätpunkter i anslutning till gräns för miljövillkor för markdeformationer. Gränsen för miljövillkoret för markdeformationer motsvarar gränsen för när markpåverkan tydligt kan anses vara orsakad av gruvbrytningen. Inga skadliga konsekvenser av markdeformationer orsakade av gruvbrytningen uppstår utanför denna gräns.

I första hand påverkar markdeformationerna känslig infrastruktur som till exempel vatten/avlopp och fjärrvärme.

OFFENTLIG OCH KOMMERSIELL SERVICE

I planprogramområdet ingår en del av Kirunas befintliga centrum. Inom utvecklingsplaneområdet håller de första kvarteren längs handelsgatan och torget i nya stadskärnan på att detaljplaneras. Utvecklingen ska gå före avvecklingen och när handelsgatan och kvarteren kring torget byggts upp kan centrumhandeln flyttas samtidigt.

TEKNISK FÖRSÖRJNING

För att identifiera hur infrastrukturen påverkas gjordes 2013 en förprojektering för infrastruktur som kartlade ledningarna inom hela KUJ1365-området, det vill säga hela området som påverkas av huvudnivå 1365 meter under jord. Under hösten 2015 ska en detta utredas vidare i ett speciellt infrastrukturprojekt. Syftet med utredningen är att identifiera var ledningarna lämpligast kan stängas av utan att det påverkar övrigt ledningsnät, samt var pumpstationer bäst kan placeras.

TRAFIK

Vägarna kan användas trots att området är planlagt som industrimark. När det blir aktuellt att stänga av vägar måste alternativa vägar användas istället. Se konsekvenser, s 27.

RIVNINGSMATERIAL

2010-02-02 tog LKAB fram förstudien *Avfall i samhällsomvandlingen*. Denna syftar till att utifrån gällande lagar, förordningar och skatteregler ta fram optimerade lösningar för att ta hand om rivningsavfallet till följd av samhällsomvandlingen i Kiruna och Malmberget till så låg kostnad som möjligt. Förstudien är en del av detaljplanen för Bolagsområdet, gruvstadspark 1.

I förstudien skiljer man på inert avfall, utsorterat avfall, brännbart avfall, metall, elavfall och farligt avfall.

Inert avfall, t.ex. betong eller tegel, reagerar inte fysikaliskt eller kemiskt och bryts heller inte ned. Det reagerar inte med andra material på sådant sätt att det skadar människor eller miljö. Detta kan lämnas inom gruvstadsparken eller återanvändas. Källare kan fyllas igen med krossad betong och armering kan lämnas kvar på mer än 1 meter under markytan. Källargolven och andra konstruktioner under 1 meter under mark punkteras så att vatten kan rinna igenom. Överskottet kan användas för att utforma topografin inom gruvstadsparkerna. Betong och annat inert avfall kan användas som vägmaterial eller konstruktionsmaterial samt återfyllnad av gruvor. Vägmaterial som grus, makadam och asfalt kan återvinnas eller lämnas kvar, med reservation för äldre beläggning som kan innehålla tjärasfalt, se farligt avfall. Tegel kan i krossad form användas till gångstigar eller torg. Stengrunder bör återanvändas eller säljas, alternativt lämnas på platsen för att minna om bebyggelsen som funnits. VA-ledningar av betong och gjutjärn kan lämnas i marken men om det finns risk att de påverkas av sprickbildningen i sådan grad att de sticker fram över markytan bör de kapas i kortare längder.

I utsorterat material, t.ex. isolering, fönster, gips, kan olika material vara svåra att separera från varandra. Detta måste köras till deponi för ickefarligt avfall. Gips kan dock återvinnas om det går att sortera ut från övrigt material.

Brännbart avfall t.ex. trä i konstruktioner, fasader och inredning skickas till energiutvinning. Rent trä kan säljas som flis till förbränningsanläggning.

Metaller i t.ex. armeringsjärn, tak- och fasadplåt, rörledningar och kablar kan återvinnas i stor utsträckning. Metaller bör återvinnas i så stor utsträckning som möjligt. Det är kommersiellt värde i dessa och krävs mindre resurser för att återvinna metaller jämfört med att skapa nya produkter.

Elavfall, t.ex. kylskåp och annat avfall med producentansvar. Det kan även vara avfall för återvinning som t.ex. kablar och kopplarmetaller. El- och teleledningar kan lämnas i marken men i områden som påverkas av sprickbildningen i sådan omfattning att de kan bli synliga bör de kapas i mindre delar. Ledningarna kan även återvinnas efter att de undersökts om de innehåller farligt avfall. Optokablar kan lämnas i marken.

Farligt avfall kan vara t.ex. asbest, skumisolering i fjärrvärmeledningar som kan innehålla freoner, bly i ledningar, PCB i kablar eller fogar, isolerfönster och plastmattor samt PAH i tjärasfalt i äldre vägbeläggning. Isoleringen i fjärrvärmeledningarna måste kontrolleras för att säkerställa att de inte orsakar miljöpåverkan om de avses att lämnas kvar i marken. Om möjligt kan de återanvändas. VA-ledningar i järn kan innehålla bly men bör kunna lämnas i marken om de inte riskerar att komma fram över markytan. Äldre vägbeläggningar bör undersökas för att utreda om det innehåller tjärasfalt. Beroende på halten PAH kan asfalten behöva tas omhand, deponeras, återvinnas eller lämnas kvar. Miljökontoret är samrådspart. Farligt avfall förekommer i olika mängd i de flesta byggnader och ska alltid tas omhand och hanteras enligt Avfallsförordningen (2001:1063).

I övrigt kan matjord och vegetation som finns inom området sparas och användas på annan plats. Lekredskap och belysningsstolpar bör kunna återanvändas. Garageportar, motorvärmarruttag och belysningsarmatur kan säljas eller överlåtas till rivningsentreprenör. När de första husen inom gruvstadspark 1 revs såldes även fönster, vitvaror, balkongdörrar m.m.

SKYDDSRUM

Inom gruvstadsparken del 1 och del 2 finns ca 10 000 skyddsrumspplatser. Dialog om framtida skyddsrum pågår mellan kommunen och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB.

FÖRORENINGAR

Enligt dokumentation från miljökontoret har det tidigare funnits två oljecisterner nedgrävda inom planprogramsområdet. Då det är oklart om de är kvar är det viktigt att

ta hänsyn till dessa vid rivning av byggnader och markarbeten. Cisternerna har funnits inom kvarteret Lilla skolan 2 och Filaren 7. Cisternen på Lilla skolan 2 kan enligt anteckning hos Miljökontoret vara nedgrävd vid Meschplan. Det kan även finnas andra nedgrävda cisterner i området som inte har dokumenterats. Nedgrävda cisterner kan innebära en föroreningsrisk vid läckage.

MARKÄGOFÖRHÅLLANDEN

Bild 21 visar markägoförhållandena för gruvstadspark 2.

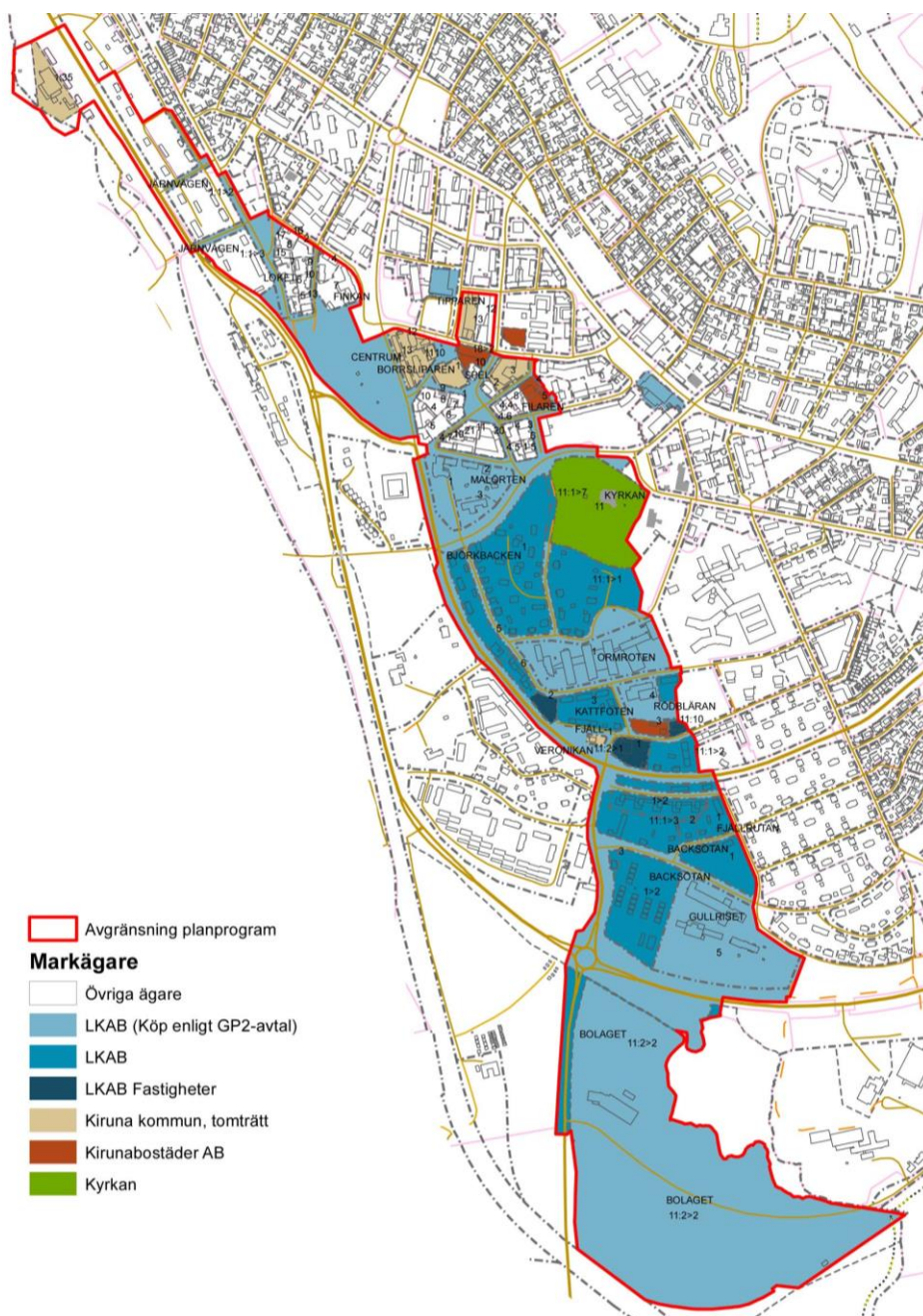

Bild 21. Karta över markägare inom gruvstadspark 2, ungefärlig avgränsning av planprogramsområdet.

OMLOKALISERING AV SAMHÄLLSFUNKTIONER

Utöver bostäder kommer ett flertal samhällsfunktioner som idag är belägna inom gruvstadspark 2 att omlokaliseras till nya Kiruna centrum, se bild 22. Flera av dessa samhällsfunktioner har flyttats tidigare.

Inom gruvstadspark 2 ligger byggnaden för det ursprungliga badhuset och senare biblioteket, men dessa funktioner har flyttats till andra delar av centrum. Nuvarande badhus berörs ej medan nuvarande bibliotek ligger inom programområdet, i kvarteret Tipparen. Räddningstjänstens gamla station låg centralt vid kyrkan men funktionen flyttades senare till korsningen mellan E10 och Nikkaluoktavägen. Båda dessa ligger inom gruvstadspark 2. Dessa funktioner har inte flyttats på grund av stadsomvandlingen.

Järnvägsstationen låg tidigare inom den första gruvstadsparken men har nu flyttats norrut efter Norgevägen, utanför gruvstadsparkerna. Denna funktion ska flyttas, liksom busstationen som ligger i gruvstadspark 2. Kommunens intention är att de ska samlokaliseras på ny plats och tillsammans utgöra ett resecentrum i nya Kiruna stadskärna.

Kyrkan kommer att flyttas med och är tänkt att placeras vid den befintliga kyrkogården. Gymnasieskola och grundskola är planerade strax norr om Kirunas nya torg.

Kiruna centrum får en ny lokalisering där de centralaste delarna ska bestå av ett torg med det nya stadshuset. Runt torget pågår detaljplanering för de närmaste kvarteren. Från torget mot Tuolluvaara planeras en handelsgata.

OMLOKALISERING AV KONST

Kiruna är en stad vars historia är tätt sammanflätad med konsten. Den offentliga konsten har i Kiruna inte enbart fungerat som ett sätt att berika människors vardag och medverka till attraktiva mötesplatser utan har också bidragit till en stor del av stadens identitet. Den konst som finns runt om i Kiruna, i form av skulpturer och gestaltningar i offentliga byggnader, utgör olika berättelser från varierande tidsperioder av stadens och konstens utveckling. Den stundande stadsomvandlingen är ytterligare en del i denna gemensamma utveckling för staden och konsten.

En policy med tillhörande handlingsprogram som behandlar konstnärlig gestaltning är under framtagande. Både i policyn och i den kommande handlingsplanen kommer flytten av de nuvarande skulpturerna och offentliga gestaltningarna att finnas med.

KOMMANDE DETALJPLANER

Utifrån planprogrammet tas flera detaljplaner att fram. Befintliga vägar och infrastruktur, tidplanerna för när olika områden inom planprogrammet uppskattas köpas ut och flyttas, samt befintliga fastighetsgränser och plangränser har varit till grund för kommande detaljplaneområdets ungefärliga avgränsning på bild 23.

Bild 23. De olika färgerna visar ungefärlig avgränsning för kommande detaljplaner.

KONSEKVENSER

BEHOVSBEDÖMNING – BEDÖMNING AV BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN

Enligt PBL 4:34-4:35 ska en miljökonsekvensbeskrivning upprättas för de detaljplaner där genomförandet kan antas leda till betydande miljöpåverkan. Behovsbedömningen är den analys som ligger till grund för ställningstagandet om betydande miljöpåverkan och om en miljökonsekvensbeskrivning krävs eller inte.

Bedömning görs av kommunen enligt de kriterier som anges i bilaga 4 till MKB-förordningen (1998:905). Då någon av de verksamheter som finns uppräknade i PBL 5:18 4:34 berörs gäller även kriterierna till MKB-förordningens bilaga 2. Bedömningen

utgår ifrån planens karakteristiska egenskaper samt typen av påverkan och det område som kan antas bli påverkat. Både enskilda och sammanvägda aspekter bedöms och om planens genomförande visar på betydande miljöpåverkan krävs en miljöbedömning enligt MB 6:11-18 och 6:22.

En behovsbedömning har upprättats av stadsbyggnadsförvaltningen i Kiruna kommun, vilken bedömer att kommande detaljplaners genomförande kan leda till betydande miljöpåverkan enligt Miljöbalken 6:11. En miljökonsekvensbeskrivning kommer att tas fram och utgöra bilaga till kommande detaljplaner.

Då Kiruna stad är belägen i en sluttning kan utsikten över fjällen nås från många håll. När gruvstadspark 2 efterhand stängslas in kommer utblickarna från detta område att försvinna. Eftersom hela staden inte påverkas av gruvbrytningen i det här skedet kommer utsikten över fjällen istället att kunna nås från områden i närheten av programområdet.

Till följd av gruvans deformationer kommer delar av Kiruna centrum med omgivning att rivas, vilket påverkar stadsbilden markant. Rivning av byggnader påverkar även sol, skugga och vindförhållanden för omgivningen. I nya centrum kommer ny stadsbild och nya utblickar att finnas.

Beroende på hur gruvstadsparken hanteras kan estetik och skönhet påverkas. Både LKAB och kommunen är tydliga med att området kommer att skötas och underhållas fram till att området stängslas in. Det kommer fortsatt att vara ett snyggt och prydligt område.

Hela Kiruna är av riksintresse för kulturmiljövården. Detta inbegriper stadsmiljön och industrilandskapet där tidens ideal för mönstersamhälle förverkligades. I uttrycket för riksintresset ingår stadens siluett och utblickar mot omgivande landskapet, stadsplanen och de olika områdena. Även byggnader som kännetecknar samhällets uppbyggnad ingår. Dessa är bläckhornen för arbetarbefolkning, tjänstemannabostäder, kvarteret Ortdrivaren, Hjalmar Lundbohmsgården samt offentliga byggnader som kyrkan och gamla brandstationen.

Kiruna kyrka med kyrkotomt är ett kyrkligt kulturminne enligt KML, 4 kap, och i det civilrättsliga avtalet till GP1 finns beslut på att kyrkan med klockstapel ska flyttas. Hyresfastigheten Jerusalem är byggnadsminne och skyddas enligt KML, 3 kap. Hantering av denna pågår. Vid kyrkan finns Hjalmar Lundbohms grav som fram till lagändringar 1 januari 2014 var ett fornminne. Nu är graven kulturhistorisk lämning. Kulturmiljön inklusive byggnaderna som är skyddade i befintliga detaljplaner samt Jerusalem ska hanteras i planarbetet.

Centrum inklusive Järnvägsparken, kvarteret Malörten, Meschplan, Vänortspassagen, kupoltorget, samt Hjalmar Lundbohmsvägen ingår i kommunens grönplan. Så länge området används som gruvstadspark strider inte planprogrammet mot grönplanen. Under tiden området fungerar som gruvstadspark kan det även användas som närrekreationsområde. När området stängslas in försvinner allmänhetens tillgänglighet

till grön- och rekreationsområdet. Nya grönområden planeras i nya centrum. Boll- och isplaner som tillhör Bolagsskolan berörs.

Planprogramsområdet omfattas av riksintresse för ämnen och material. Om inte staden flyttas kan inte malmen fortsätta brytas. Därmed är kommande detaljplaners påverkan på riksintresset positivt.

Beroende på när gatorna måste stängas av kan trafiken behöva ledas om vilket kan leda till ökad trafik och ökade utsläpp lokalt. Det kan även leda till försämrad trafiksäkerhet och ökad olycksrisk lokalt. Vid behov kan vägar eller genomfarter som varit avstängda behöva belastas av trafik. Hur trafiken leds om hanteras i fortsatt planarbete. Detta gäller även omlokalisering av trafik till följd av att befintlig E10 stängs av.

Allmänheten ges många möjligheter att yttra sig på planprogrammet och på detaljplanerna. Frågor som berör andra avdelningar och aktörer förmedlas vidare.

Boendet är av grundläggande betydelse för hälsan. Människorna som bor inom området påverkas kraftigt då de på sikt måste flytta från sina hem på sikt och kommer att tvingas bryta upp från sin invanda miljö.

Utvecklingen ska gå före avvecklingen och kommunen möjliggör för att ett nytt centrum ska stå färdigt. Samhällsfunktioner, t.ex. skolor kommer att flyttas med till nya centrum. Gruvstadsparken kommer att vara tillgänglig för allmänheten så länge som möjligt.

Behovsbedömningen har samrått med Länsstyrelsen och Naturskyddsföreningen. I samrådet har det även framkommit att Yli-Lompolo är en viktig fågelsjö och att bland annat transport och hantering av rivningsmassor bör hanteras i ett samlat grepp. Detta kommer att hanteras i det fortsatta planarbetet.

KONSEKVENSER PÅ HÄLSA, SÄKERHET OCH TEKNISK FÖRSÖRJNING

Trafik

E10 - Plan B

Vägarna inom gruvstadspark 2 kommer att användas för sitt nuvarande syfte och befintliga vägstrukturer behålls så länge som möjligt. Detta gäller även E10. Om inte en ny E10 har hunnit anläggas innan nuvarande E10 måste stängas av kan befintliga vägar tjäna som alternativ sträckning. Plan B innebär att Silfwerbrandsgatan, Hjalmar Lundbohmsvägen och Stationsvägen används för trafiken som idag går på E10. Detta gäller E10:s sträckning mellan cirkulationsplatsen vid brandstationen till korsningen mellan E10 och Stationsvägen vid Järnvägsparken, se gul markering i bild 24. Denna sträckning har tidigare fungerat som tillfällig omlokalisering då E10 varit avstängd.

Om Plan B bli aktuell innebär det att Hjalmar Lundbohmsvägen ska anpassas ytterligare. Trafikverket ansvarar för att E10 blir framkomlig. Vid Plan B kan även

Silfwerbrandsgatan och Stationsvägen behöva byggas om då vägarna har ganska stora lutningar vilket kan bli problem för den tunga trafiken vintertid.

Om deformationerna når Stationsvägen innan E10 är färdig

Om inte en ny E10 hinner anläggas innan deformationerna når Stationsvägen måste trafiken omlokaliseras ytterligare. Hur denna sträckning ser ut beror på hur långt anläggande av ny E10 har kommit. Det planeras en påfart till E10 från norra delen av Hjalmar Lundbohmsvägen vid vägen som går mot snötippen. Om påfarten och E10-sträckningen norrut från påfarten är anlagd kan denna väg användas även om inte hela E10 hunnit anläggas. Om deformationerna hunnit nå den del av Hjalmar Lundbohmsvägen som går förbi nuvarande stadshus och busstation kan Adolf Hedinsvägen mellan Malmvägen och rondellen vid Skolparken användas, se orange markering i bild 24.

Om påfarten och den norra delen av E10 inte hunnit anläggas innan trafiken på Plan B måste ledas om finns idag ingen självklar lösning på hur trafiken ska ledas från Adolf Hedinsvägen och norrut. Dübengatan kan förmodligen användas men hur trafiken ska ledas ut från denna väg till nuvarande E10 utreds vidare. Ombyggnationer kommer att behövas för att uppnå vägstandard för E10.

Ombyggnationer för att uppnå tillräcklig vägstandard kommer även att behövas på Adolf Hedinsvägen om denna blir aktuell att använda som E10. Då delar av vägen är kuperad kan det bli problem med tunga fordon på vintern. Eventuella ombyggnationer av vägen ses över om detta scenario skulle bli aktuellt.

Transportled för farligt gods

Väg E10 är transportled för farligt gods och skyddsavstånd för farligt gods måste ses över för samtliga nya vägar som planeras vara ersättningsväg för E10. Skyddsavstånd till farligt gods anges i länsstyrelsens skrift Riktlinjer – Skyddsavstånd till transportleder för farligt gods.

Hela Plan B:s sträckning har idag en hastighet av 50 km/h. I Tabell 1 i länsstyrelsens skrift anges skyddsavståndet 20 meter för Zon C (småhusbebyggelse, handel, kontor m.m.), 50 km/h genom tätort och 600 tunga fordon/dygn. För Zon D (bostäder i flera plan, vård, skola m.m.) gäller 40 meter. I tabellen finns inga värden för fler tunga fordon/dygn.

I och med plan B:s genomförande antas kring 1500 tunga fordon färdas längs E10 per dygn.

Det finns ett enstaka bostadshus, ett bläckhorn, inom gruvstadspark 1 som ligger ca 5 meter från Silfwerbrandsgatan. Närmaste flerbostadshus på den del av Hjalmar Lundbohmsvägen som berörs av Plan B ligger ca 14 meter från vägen. Huset ligger inom gruvstadspark 1 och är planlagd som gruvindustri, gruvstadspark. I korsningen där hastigheten är lägre ligger bostäder ca 9-10 meter från vägen. Dessa bostäder ingår i gruvstadspark 2-området.

Om Plan B blir aktuell och inte skyddsavstånden mellan bostäder och farligt gods-väg kan hållas krävs skyddsåtgärder/riskreducerande åtgärder. Det krävs vidare utredning av detta vilket kommer att ske i en samlad miljökonsekvensbeskrivning till kommande detaljplaner. Dessa typer av åtgärder görs som ett substitut för ett så pass långt skyddsavstånd som anges i länsstyrelsens skrift. Det är väsentligt att omlokalisering inte leder till försämrad trafiksäkerhet.

Omlokalisering av trafik kan även påverka omgivningen kring den alternativa vägsträckningen avseende luftförorening och buller. Detta utreds i miljökonsekvensbeskrivning.

Övriga vägar

När det blir aktuellt för avstängning av vägar måste det säkerställas att framkomligheten till bostäder och annat inte påverkas. Om vägar till områden som fortfarande används stängs av, måste en alternativ väg säkerställas. Vid avstängning av vägar måste tillgängligheten för räddningstjänstens fordon säkras, och dialog med räddningstjänsten sker under processens gång.

De flesta vägar inom Gruvstadspark 2 är dock ihopkopplade med vägar norrut, d.v.s. bort från deformationerna. De flesta kvarter är tillgängliga från flera håll och flera olika åtkomstvägar kan användas. Om hela Gruvstadspark 2 skulle stängslas in samtidigt skulle kvarteren utanför i stort sätt vara tillgängliga från andra håll redan nu.

Då det blir aktuellt att stänga av Värmeverksvägen måste en ny tillfartsväg anläggas, då detta idag är den enda vägen till Värmeverket och stallet. För detta planeras en avfart från nuvarande E10, Lombolleden. Denna innebär att E10 kopplas ihop med norra delen av Värmeverksvägen. Se röd och rosa markering i bild 24.

Enligt flyttplanen som tagits fram för gruvstadspark 2, se s. 37, beräknas boende i området mellan Skolgatan och Hjalmar Lundbohmsvägen att flytta före resterande delar av Gruvstadspark 2. Därför kan det även bli problem om Skolgatan stängs av, då denna väg även fungerar som väg till bebyggelsen mellan Skolgatan och kyrkan. En alternativ infartsväg till de flesta av byggnaderna kan lösas genom att göra gång- och cykelvägen mellan Lasarettgatan och Linnévägen tillgänglig för fordonstrafik. Se blå markeringar i bild 24. Infartsväg till nuvarande bostäder direkt norr om Skolgatan måste dock säkerställas. Ifall Skolgatan stängs av innan dessa bostäder står tomma saknar byggnaderna infartsväg även om man öppnar upp för fordonstrafik mellan Lasarettgatan och Linnévägen.

Infrastruktur

Ny ledningsdragnings och nya pumpstationer kan behöva anläggas när deformationerna når nuvarande ledningsdragnings. Avvecklingen av infrastrukturen utreds i ett separat infrastrukturprojekt.

Rivning av bebyggelse

Buller, vibrationer och damning på omkringliggande område kan förekomma vid rivning av bebyggelse. Transporter av rivningsmaterial och massor kommer att ske genom områden där människor bor och vistas. Avvecklingen sker i etapper, se bild 26, tidplanför flytt. Tidplanerna för när rivning är aktuell uppdateras efter hand utifrån miljövillkoret.

Rivningar kommer att hanteras så att påverkan blir så liten som möjligt på allmänna och enskilda intressen. Frågorna beaktas löpande i de olika avvecklingsprojekten.

Vid rivning av delar av kvarteret Ullspiran och Gruvbron inom gruvstadspark 1 har rivningsavfall hanteras på plats till största del. Inert material har krossats på plats och kommer delvis att återanvändas vid gestaltning av parkområdet. Trä har flisats och körts till värmeverket. En hel del vitvaror, fönster, balkongdörrar, garageportar m.m. har sålts till allmänheten. Avfallsanläggningen i Kiruna har kunnat ta emot resterande massor.

Buller från gruvan

Då gruvan närmar sig staden finns det även risk för ökat buller för närliggande bebyggelse och områden. Buller från gruvan regleras via miljötillståndet. Vid planering

av gruvstadsparkens utformning kommer en modellering att göras för att säkerställa att villkoren i miljötillståndet erhålls.

Föroreningar

Områden inom programområdet med risk för föroreningar ska kartläggas. Detta görs i Miljökonsekvensbeskrivning.

Sociala aspekter

Människorna som bor inom området påverkas kraftigt då de på sikt måste flytta från sina hem och människor kommer att tvingas bryta upp från sin invanda miljö. Boendet är av grundläggande betydelse för hälsan. Det är mycket viktigt att nå ut till alla och att invånarna ges möjligheter att vara delaktiga i processen. Det är viktigt att kirunaborna känner en trygghet i vad som kommer att hända. Miljökonsekvensbeskrivning hanterar detta vidare.

Området kommer det användas som gruvstadspark och vara tillgängligt för allmänheten innan deformationerna har nått så långt att området stängslas in. Tillgängligheten till grönområden och rekreation styrs till nya centrum. I nya centrum planeras en stadspark och gröna fingrar in i stadsstrukturen för närhet till rekreation och grönområden.

Samhällsfunktioner som t.ex. skolor kommer att flyttas med till nya centrum. Gruvstadsparken kommer att vara tillgänglig för allmänheten så länge som möjligt.

KONSEKVENSER FÖR KULTURMILJÖ

Kirunas speciella stadsplan kommer att försvinna och Kirunas byggda kulturarv kommer att påverkas kraftigt. Människors minnen och berättelser förlorar en komponent att samlas kring. Kommande detaljplaner innebär således påtaglig skada för kulturmiljön. Det finns idag inget beslut om att flytta byggnader som representerar området för den första stadsplanen, se bild 4, eller SJ-områdets bebyggelse, vilket innebär påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljö.

Om fler byggnader som även representerar andra miljöer flyttas, kan konsekvenserna för kulturmiljön mildras. Om det inte sker innebär det även konsekvenser för tidigare och kommande generationer. Kulturmiljön tillhör inte endast nutiden som beslutar om den, utan även dem som uppförde den, brukade den och kommer ta del av den i framtiden. Kulturmiljöfrågan är ständigt aktuell och hanteras av kommunen. Dialog förs med LKAB om bevarande och dokumentation.

Stadsbild

Inom programområdet kommer delar av Kiruna centrum med omgivning att rivas vilket påverkar stadsbilden markant. Då programområdet efterhand stängslas in kommer allmänhetens tillgång till utblickar över fjällen från detta område att försvinna. Dock kan utblickarna från andra områden förbättras då byggnader rivs. Rivning av byggnader påverkar sol, skugga och vindförhållanden på omkringliggande bebyggelse. Stadsbilden hanteras i miljökonsekvensbeskrivning.

Beroende på hur planprogramsområdet hanteras kan estetik och skönhet påverkas. Både LKAB och kommunen är tydliga med att området kommer att skötas och underhållas fram till att området stängslas in. Det kommer fortsatt att vara ett snyggt och prydligt område. Ny stadsbild och nya utblickar kommer att finnas i nya centrum.

KONSEKVENSER FÖR GRUVINDUSTRIN

Gruvstadsparken är en smidig övergång mellan stad och gruva. Då marken har planlagts som industrimark och LKAB har köpt upp marken kan övergången till gruvindustri ske när detta blir aktuellt.

Omvandlingen till gruvområdet på sikt är en förutsättning för att malmen ska kunna brytas och för att gruvindustrin ska kunna fortgå. Planprogrammet och kommande detaljplaner ger därför mycket positiva konsekvenser för gruvindustrin.

KONSEKVENSER FÖR RIKSINTRESSE FÖR VÄG

E10, Hjalmar Lundbohmsgatan och Silfwerbrandsvägen omfattas av riksintresse för väg. Under en period kommer vägarna att kunna användas trots att de är planlagda som gruvindustri. När detta inte är möjligt längre kommer trafiken att omlokaliseras till andra vägar. Adolf Hedinsvägen kan fungera som komplement till Hjalmar Lundbohmsvägen. Omlokalisering av trafiken utreds vidare i fortsatt planarbete. Se även s. 27.

KONSEKVENSER FÖR RIKSINTRESSE FÖR JÄRNVÄG

Järnvägen har avvecklats och flyttats på den del av planprogramsområdet som omfattas av riksintresse för järnväg. Planprogrammet och kommande detaljplaner medför därför inga konsekvenser på riksintresset.

KONSEKVENSER FÖR NATURVÅRD OCH VATTEN

Sjön Yli-Lomplo ligger strax utanför planprogramsområdet. Sjön med omgivning är en viktig fågelbiotop då det finns inrapporterat flertalet fågelarter som omfattas av EU:s fågeldirektiv. Enligt 4 § 4 punkten i Artskyddsförordningen (2007:845) är det förbjudet

att skada eller förstöra fåglarnas fortplantningsområden eller viloplats. I och med kommande detaljplaners genomförande kommer programområdet efter hand att stänglas in och när sprickbildningen når sjön rinner vattnet ned i gruvan. Detta påverkar fågelområdet som i första hand består av myrmark och buskage runt omkring sjön. Konsekvenser för fågelskyddsområdet utreds i miljökonsekvensbeskrivning.

KONSEKVENSER FÖR OMLOKALISERING FRÅN GRUVSTADSPARK 2 TILL KIRUNAS NYA CENTRUM

Under hela stadsomvandlingen pågår många processer samtidigt och det är mycket viktigt med samordning. Planläggningen måste påbörjas i tid för att nå bästa resultat och det är väsentligt med god kommunikation mellan olika aktörer. Om detta inte sker riskerar viktiga frågor att upptäckas för sent. Planprogrammet syftar till att identifiera frågor, synpunkter och problemställningar gällande Gruvstadspark 2 i god tid för att ha möjlighet till hantering när det är aktuellt. Parallellt pågår omvandling av kvarteret Ullspiran i Gruvstadspark 1 från bostäder till gruvstadspark. Samtidigt som detta pågår även planläggning och markarbeten i nya centrum. Planering i nya centrum är beroende av när samhällsfunktioner i nuvarande centrum behöver flytta och tidplanerna behöver stämma överens.

Det är viktigt att utveckling går före avveckling. Människor, handel, service och andra verksamheter måste ha någonstans att flytta när det är dags. De första detaljplanerna i nya centrum har vunnit laga kraft och under sommaren 2015 pågår markarbete för att anlägga ny infrastruktur vid Malmvägen.

Kirunas nya centrum ska byggas upp innan det gamla centrumet avvecklas och centrumhandeln ska flytta samlat. Om inte det nya centrumet är färdigställt innan rivning av nuvarande centrum måste ske har handeln ingen samlad plats att flytta till. Arbete pågår med detaljplanen för torg och handelsgata i nya Kiruna och detaljplanen för nytt stadshus har vunnit laga kraft.

Det är mycket viktigt att det finns alternativa bostäder för de boende inom gruvstadsparkerna när det är dags för flytt. Ersättningsprinciper beskrivs i *Strategiska genomförandefrågor*. De första som har behövt flytta från Gruvstadspark 1, de boende i kvarteret Ullspiran, har erbjudits nya bostäder av LKAB inom LKAB Fastigheters bestånd. Planläggning och byggnation pågår fortlöpande för att det ska finnas alternativa bostäder.

Det är viktigt att planeringen för när bebyggelse ska flyttas påbörjas i god tid innan genomförandet av flytten. Det måste finnas laga kraftvunnen detaljplan på platsen dit bebyggelsen ska flytta. Detaljplanen ska även tillåta att den specifika byggnaden får placeras på platsen. T.ex. behöver planen medge tillräcklig byggnadshöjd och byggrätt. Detta gäller både kulturhistorisk byggelse och andra byggnader.

All bebyggelse i nya Kiruna centrum måste ha tillfartsvägar med goda möjligheter till insats för räddningstjänstens fordon. Detta regleras i detaljplanerna. Planprocessen för

ny brandstation har påbörjats och denna planeras inom Västra industriområdet. Denna placering ger goda möjligheter till insats till både nya och befintliga Kiruna centrum.

Skolorna inom gruvstadspark 2 måste ersättas på annan plats. Tanken är att de ska placeras i den norra delen av nya Kiruna centrum. Bolagsskolan ligger inom området som planeras flytta 2025-2030, se karta med tidplan för planerad flytt. Hjalmar Lundbohmsskolan ligger inom området som planeras flytta 2021-2025.

TILFÄLLIG MARKANVÄNDNING – RIKTLINJER FÖR BYGGLOV

Gruvstadspark 2 planläggs som industrimark. Det är viktigt att marken inom gruvstadsparken kan fortsätta användas för dagens verksamheter (som t.ex. bostäder) under en tid framöver, trots att markanvändningen säger industrimark, gruvstadspark.

På befintliga byggnader kan man t.ex. göra mindre förändringar som fasadförändringar, t.ex. målning, om det inte strider mot användningen industri. Detta prövas i bygglov. Även tidsbegränsade bygglov kan prövas. För att dessa ska gälla ska åtgärderna vara av tidsbegränsad karaktär.

TILLSVIDARE- ALLMÄN PLATSMARK OCH ALLMÄN VÄG

Flera av de nu gällande detaljplanerna inom området omfattas av allmän platsmark där kommunen är huvudman. Då markens användning övergår till att vara industrimark säkras allmänhetens tillgång till och områdets användning m.m. i avtal mellan kommunen och LKAB. Avtal reglerar underhåll, drift och tillgänglighet då detaljplanerna vinner laga kraft.

Se s. 27 för ev. omlokalisering av E10.

MILJÖPROBLEM I SAMBAND MED RIVNING

Nedgrävda cisterner kan påträffas i marken vid rivning av bostäder. Två cisterner har identifierats inom planprogramsområdet men det kan även finnas andra cisterner som inte anmälts. Detta måste beaktas vid markarbeten och rivning.

Vid rivning av byggnader ska Kiruna kommuns avfallsplan beaktas för att hantering av massor och byggavfall ska kunna ske på rätt sätt.

UTREDNINGAR

I fortsatt planarbete kommer en samlad miljökonsekvensbeskrivning att tas fram för hela området. Denna kommer att fungera som en bilaga till kommande detaljplaner och här hanteras bland annat kulturmiljön, trafik och sociala aspekter m.m.

STRATEGISKA GENOMFÖRANDEFRÅGOR

ANSVARSFÖRDELNING

Kommunen

Kommunen möjliggör för att området ska kunna omvandlas till gruvstadspark. Detta sker med ändrad användning i detaljplaner.

LKAB – Avveckling och ersättningsprinciper

I samhällsomvandlingen kompenserar LKAB olika sakägare för den påverkan samhällsomvandlingen har på dem. Sakägargrupperna utgörs av fastighetsägare, innehavare av bostadsrätter, hyresgäster och näringsidkare.

Till fastighetsägare avser LKAB att i första hand erbjuda en ersättningsfastighet för den fastighet LKAB behöver förvärva och i andra hand en ekonomisk kompensation baserat på marknadsvärdet och ett tillägg.

Till bostadsrättsägare ges ekonomisk kompensation i form av marknadsvärdet och ett tillägg.

Till hyresgäster erbjuds en trappning av hyran i en ny lägenhet under minst 5 år. Första året betalar man sin gamla hyra, sedan trappas den stegvis upp till bostadens ordinarie hyra. Hyresgäster får också betalt för flytten.

Näringsidkare får betalt för sin flytt och för ev. bortfall av intäkter. I det fall de är fastighetsägare gäller det samma princip som för andra fastighetsägare.

Genom att erbjuda en ersättningsfastighet i första hand kommer LKAB att behöva kunna erbjuda alla fastighetsägare en ny plats och en ny byggnad. Den fastighetsägare som finns i Kiruna centrum ska alltså kunna få ett erbjudande om motsvarande byggnad i ett motsvarande läge.

LKAB kommer att behöva ha tillgång till mark som motsvarar 3000 bostäder och mark för övriga lokaler. Den uppgörelse som LKAB träffar med fastighetsägaren genererar en beställning till en byggherre, t.ex. ett entreprenörsföretag. Byggherren uppför en byggnad som LKAB bekostar och överlämnar till sakägaren.

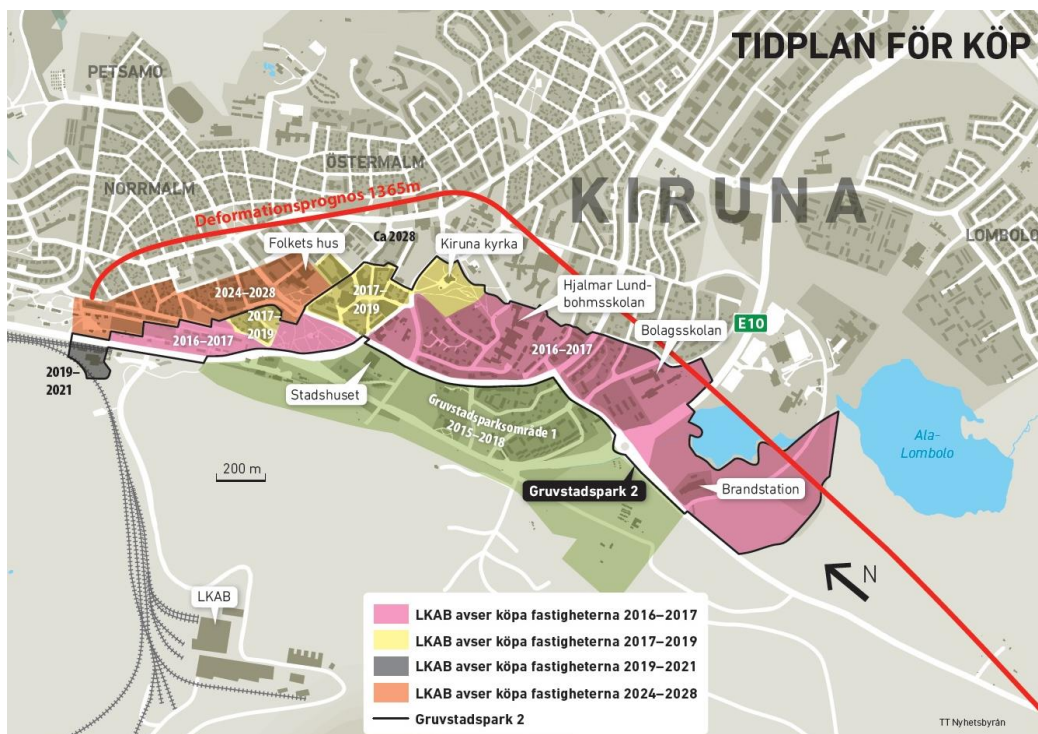

Bild 25. Inom vilket tidsspänn som LKAB avser att köpa fastigheterna inom planprogramsområdet. Källa: LKAB tillsammans med Kiruna kommun

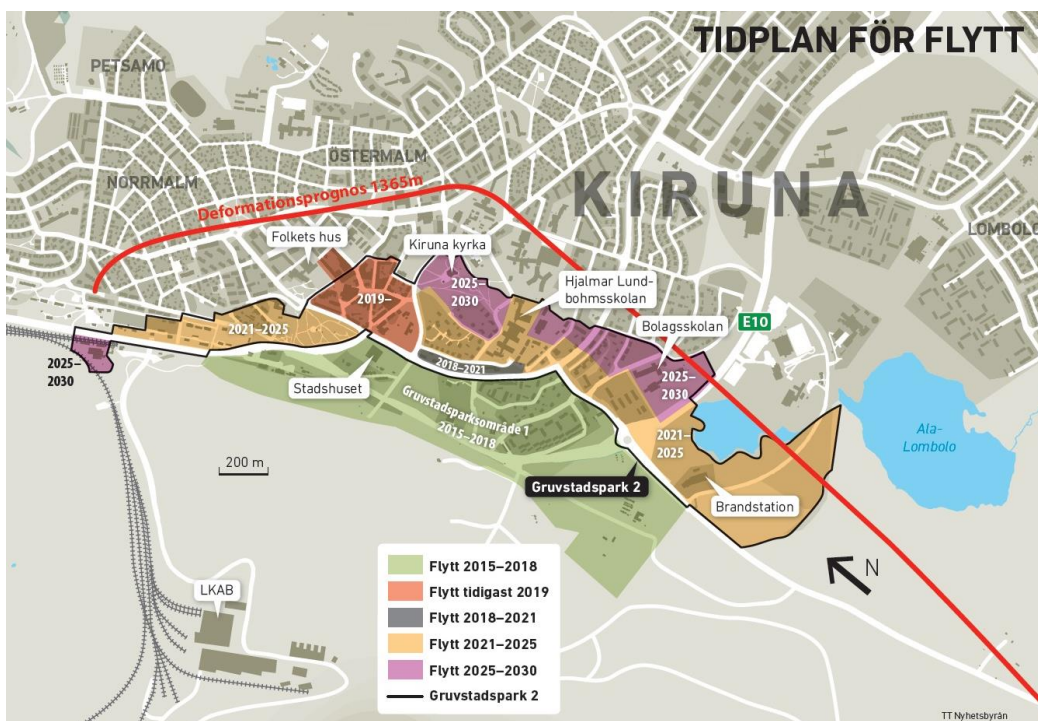

Bild 26. Inom vilket tidsspänn som verksamheterna och bostäderna inom de olika områdena inom planprogramsområdet beräknas flytta. Källa: LKAB tillsammans med Kiruna kommun

PLANGENOMFÖRANDE

Planprogramsområdet används idag för ett flertal olika ändamål. I kommande detaljplaner som följer av planprogrammet är syftet att möjliggöra utveckling av gruvan samtidigt som stadens karaktär och värden inte försämras. I och med detaljplanernas genomförande ställs stora krav på gruvägaren att visa hänsyn till boende och verkande i området.

För respektive detaljplan ska ett eller flera genomförandeavtal träffas mellan kommunen och LKAB.

MEDVERKANDE TJÄNSTEMÄN

Planprogrammet är upprättat av planavdelningen på Kiruna kommun i samarbete med projektavdelningen stadsomvandling, kommunikationsenheten, mark- och exploateringsenheten, kommunantikvarie, översiktsplanegruppen, trafikenheten, bygglovskontoret, miljökontoret, IT-avdelningen och kommunstrateg på Kiruna kommun samt LKAB, Tekniska Verken/Kiruna kommunpartner och Konstmuseet i norr.

Planavdelningen
Stadsbyggnadsförvaltningen
Kiruna kommun

Maria Persson
Planchef

Therese Olsson
Planarkitekt